

<p>پیش را روشنش خورشید باشد ذره و آ کاه و زری پاشی بود دستش جوا بر اندر بیا روز نخست دست جوشن چون مشو گویند طومه یای لقمه اش بهر جا غریب و لنگار پیش دست همت ز برانه قدر و نه عیار دفتر فکرت بکف صبح و مسایل و نهار تحفه ام هیچ هست تا عالم بماند یادگار بو العجب گر شوم بر تو سن دولت سوا پس نژاد محتمم رو بر که آرد شمسار تا بود منشی عطار و بر سپهر کجدار نور مهت تحفه عالم شود خورشید وار یافت تطبیع کنون دار و بناست شهما که ز جل خوابی اگر بکیم بحر فم گوشن وار</p>	<p>پیش فکر صائبش فکر ارسلو نارسا گاه خوزیزی بود تیغش چو برق اندر غما بحر از کشتی بگیرد کاسه چو بین بکف ریزه خوار سفره اش هر سو فقیر مستمند ای بلند اختر فلک فکرت که در گاه کرم خرم کاشانی اندر محبت گیهان خدیو هر کس را تحفه باشد بعالم لیک من رخس همت چون بیدان مدحت تا ختم گر نگرد و محتمم از چون وزیر می محتمم تا زنده کلک قضا بر دفتر دولت رقم راست آید خط بخت اندر کتاب دولت شکر مند کاین کتاب استطاب از دولت خواستم تاریخ انامش ز پیر عقل گفت</p>
---	---

رو جل را با هزار و دویست و شصت و سه گیر
 کاین چنین تاریخ نشنیده است گوش روزگار
 عدد لفظ جل با عدد هزار و دویست و شصت و سه

هُوَ الْعَالِمُ بِحَقَائِقِ الْعَالَمِ

چون درین آوان سعادت نشان بواسطه تغییر ویران و تصرف
 زمان کتب اخبار اندر اسس و زبر آثار انطماس یافته و احوال سلاطین
 عظام و چگونگی حالات و زرا و حکام کرام و حکمای عابلی بمقام که موجب
 عبرت ناظرین است در پرده اندامس مخفی و مستور مانده بنا بران
 کتاب تحفة العالم که الحق تحفة ایست عالم و عالمیان را و هر سطر و شطرش
 سپهر بناخت را اختری است تابان و وقایع عالم را از سلاطین انگلستان
 و هندوستان و حکام معدلت اقتران و حکامی درایت بنیان
 و شعراے بلاغت لسان و حوادث دوران بخوایجاز شامل و گذارش
 هر یک را بار عایت اختصار کافل است حسب فرمان قضا جریان قدر
 توانان کیوان در بان مشتری فرمان فهرست فرقان جود و احسان
 و مهر لوج دیوان بذل و استنان شیرازه بند کتاب عظمت و اجلال
 و ناظم ادراق پریشان فضل و کمال آنکه از صیت عدلش صفحہ سپینه
 باز بر کبک و عصفور آیه رحمت است و از پاس حفظش بشیئہ شیر بر
 غزال و کور مهد راحت ابر و در بار از کفش بخشش است و مهر زرباش
 از پنجه اش نقشه ببطر بنیری بوی خلقش شماره و مانع ضعیفان لبر ز عبیر

انبساط و به پشت گرمی لطفش آئینه خاطر غمزدگان پذیرای صورت
 شادمانی و نشاط از آب ستیاب سپهر رکاب خورشید انتساب شمس آسمان
 سماحت و بلند اختر می و شمسه ایوان نبالت و عدلت گستری هر ازنده
 اورنگ وزارت و مهری و طرازنده مسند ابالت و برتری رونق
 افزای دین مبین و شمع شبستان سید المرسلین سراج الدوله
 سراج الملک و الملة و الدین سه آن خداوند جوان بختی که پیر عقل را
 پیش طبع هوشمندش قوت گفتار نیست؛ آن قضا عزم و قدر حزمی که
 هنگام وفا؛ شیر گردن راز همیشه طاقت رفتار نیست؛ اعنی وزیر
 بن وزیر امیر الامرا سید عالم علیخان بهادر شیر جنگ خلد الله الرحمن
 ملک و دولته الی آخر الزمان وزیر ممالک کن و در دار الحکومه بمبسی بحسن
 اهتمام عالی جاه معلی جایگاه عظمت و شوکت و اجلال و ستیگاه حشمت
 و دولست و رفعت پناه فحامت و نجابت اکتناه عمده الخوانین العظام
 سرکار میرزا علی محمد خان صاحب شوشتری و ام عسمره و ظله العالی
 اقل بندگان حضرت سبج میرزا زین العابدین کرمانی از روی نسخه
 اصل بخط مولف مرحوم نقل نموده در مطبع اسلامیه بزمیور طبع آراست و در مطبع
 و مقابله آن کمال اهتمام بعمل آمد و منه التوفیق و علیه التکلیف انتم

فہرست رسالہ تحفۃ العالم بعد صفحات

صفحہ		صفحہ		صفحہ	
۵	مقالہ انگلیسیہ در احکام نجوم	۶	بنیادی شورش و شوشتر	۵	سلاطین پیشدادی
۱۵	سلاطین کیان	۱۲	سرکہ و رکلتہ می آید	۱۱	حقیقت تذو جزر بحار
۲۳	تدبیر ساختن شاد روان	۲۱	بند قصیرے	۱۷	حدود شوشتر و ساسانیان
۲۹	آب و ہوا می شوشتر	۲۶	صنایع فرنگیان و شوشتر	۲۲	معجون مفرح
۳۷	محلّات شوشتر	۳۶	اوضاع مردم شوشتر	۳۲	فصول اربعہ شوشتر
۴۵	جماعت صابہ	۴۲	عسکر کیم و عرض طول شوشتر	۴۰	قلعہ سلاسل
۵۵	مسجد جامع شوشتر	۵۳	احوال دزدان	۴۹	احوال اہواز
۶۹	تابوت سرب	۶۵	فتح شوشتر بہ دست مسلمانان	۶۱	احوال مدین
۸۲	در نسب سادات نوریہ	۸۳	احوال سادات نوریہ شوشتر	۷۰	بقعات شوشتر
۱۲۳	محاصرہ بصرہ	۹۶	مولفات سید نعمت اللہ	۸۷	در احوال سید نعمت اللہ
۱۵۷	در نقش میر عالم	۱۵۳	در احوال میر عالم بہادر	۱۲۶	تعمیر شتر من
۱۶۳	مخاربه انگلیسیہ و نظام علیخان باشا پوسدستان	۱۶۳	سبب خطاب میر عالم	۱۵۹	سبب عروج میر عالم
۱۷۱	میر دوران	۱۶۹	اشارہ بمشیر الملک	۱۷۶	سبب تنزل میر عالم
۱۹۶	احوال لرستان فیلہ	۱۹۵	برآمدن از شوشتر	۱۸۲	شرح احوال دولت

صفحہ	صفحہ	صفحہ	صفحہ
۱۹۹	۱۹۹	۱۹۹	۱۹۹
۲۰۰	۲۰۰	۲۰۰	۲۰۰
۲۱۱	۲۱۱	۲۱۱	۲۱۱
۲۱۵	۲۱۵	۲۱۵	۲۱۵
۲۲۳	۲۲۳	۲۲۳	۲۲۳
۲۳۸	۲۳۸	۲۳۸	۲۳۸
۲۵۰	۲۵۰	۲۵۰	۲۵۰
۲۵۵	۲۵۵	۲۵۵	۲۵۵
۲۶۰	۲۶۰	۲۶۰	۲۶۰
۲۶۳	۲۶۳	۲۶۳	۲۶۳
۲۶۶	۲۶۶	۲۶۶	۲۶۶
۲۶۹	۲۶۹	۲۶۹	۲۶۹
۲۷۳	۲۷۳	۲۷۳	۲۷۳
۲۷۵	۲۷۵	۲۷۵	۲۷۵
۲۸۲	۲۸۲	۲۸۲	۲۸۲
۲۸۴	۲۸۴	۲۸۴	۲۸۴
۲۸۹	۲۸۹	۲۸۹	۲۸۹

صفحہ	صفحہ	صفحہ	صفحہ
۲۹۴	۲۹۲	۲۹۱	۲۹۱
احوال لندن	احوال انگلستان	احوال فریبین	احوال فریبین
۳۰۰	۲۹۹	۲۹۷	۲۹۷
تبدیل صورت	خانہ رقص	چھاپہ کتابیا	چھاپہ کتابیا
۳۰۲	۳۰۲	۳۰۲	۳۰۲
زنا شوہری فرانس	برآمدن تنباکو و آبلہ	عدم مزاحمت زنان	عدم مزاحمت زنان
۳۰۳	۳۰۳	۳۰۳	۳۰۳
کہ خدائی انگلیسیہ	و آتشک از امریکا	از جوشش بامرو بیگانہ	از جوشش بامرو بیگانہ
۳۰۵	۳۰۵	۳۰۴	۳۰۴
وضع ڈاک	سلام زنان	وضع میز و اکل و رنگین	وضع میز و اکل و رنگین
۳۱۰	۳۱۰	۳۰۷	۳۰۷
طریقہ مداخلت انگریزیم	تسلط انگلیسیہ	نسب تسلط انگلیسیہ	نسب تسلط انگلیسیہ
در سرکار اعظم ہند	بہ بیگانہ	ہندوستان	ہندوستان
۳۱۶	۳۱۵	۳۱۴	۳۱۴
طریقہ مشورت با یکدیگر	طریقہ سلطنت	یکسان بودن مردم	یکسان بودن مردم
در امور عظیم	انگلیسیہ	در انگلند و حد و زوان	در انگلند و حد و زوان
۳۱۹	۳۱۹	۳۱۸	۳۱۸
وضع نماز عدالت و	رای حکما سے حال	ولیعہ نمودن پادشاہ	ولیعہ نمودن پادشاہ
قوانین آن	در باب واجب القتل	انگلستان	انگلستان
۳۲۳	۳۲۲	۳۲۰	۳۲۰
طریقہ گفتگوی متخاصمین	وضع زندان خانہ	طریقہ وارن	طریقہ وارن
۳۲۸	۳۲۷	۳۲۴	۳۲۴
پیدا کردن ارض جدید کہ	وضع بنامی محلات و خانہ	طریق طلبیدن شاہد و رافع	طریق طلبیدن شاہد و رافع
مسی با امریکاست	در انگلند و دانستن عد	قضایا میانہ فرق مختلفہ	قضایا میانہ فرق مختلفہ
۳۳۲	۳۳۱	۳۳۰	۳۳۰
وضع ریبا و سود	معزول نشدن احمدی	در احوال کتبہ	در احوال کتبہ
	از خدمتہ کہ وارد		

صفحه		صفحه		صفحه	
۳۳۷	قمار بازی مرسوم فرنگ	۳۳۶	طریقه بمب	۳۳۶	ستی فیلٹ و کاغذ نوت
۳۳۸	طریقه اخذ خراج از رعایا	۳۳۷	تسین دو کس و زیاده در هر کار	۳۳۷	طریقه گرفتن مکرک از اموال
۳۳۹	بیات و رخت مردان و زنان	۳۳۸	سلوک با بیگانگان	۳۳۸	قضاة دایر و سایر
۳۴۰	مسابله	۳۳۹	طریقه طبابت و معالجه مرضی	۳۳۹	وضع خرابات خاز و آتش پز
۳۴۱	رای حکمای فرنگ در نجوم	۳۴۰	مستر کوپرنیکوس مخترع	۳۴۰	اوضاع ارباب صنایع
۳۴۲	و گردش ثوابت و ستار		دوربین		و پیشه وران
۳۴۳	و نفی آسمانها و دوربین آسمان	۳۴۱	کواکب زو و زو اب	۳۴۱	دلیل برگردش زمین
۳۴۴	شیشه آتشین	۳۴۲	سیارات و اوضاع آنها	۳۴۲	احوال ستر نیوتن
۳۴۵	تصویر افلاک		با اعتقاد حکیم نیوتن		حکیم
۳۴۶	چرخ برق	۳۴۳	آلت هواکش	۳۴۳	و تضعیف اقوال حکما
۳۴۷	عمل آرد و ن اشجار کرشمه	۳۴۴	آلتی که بجهت تشخیص حرارت	۳۴۴	نصب میل آهنی در بابها
	در بیلان	۳۴۵	و پروت هوا موضوع است	۳۴۵	آلتی که ساعت ارض را
۳۴۸	آلتی که در بسایه دو مکان	۳۴۶	آلتی که بجهت تشخیص زوال		بآن ضبط نمایند
	بسیزند		ساخته اند	۳۴۸	جر الثقیل که یکی از
۳۴۹	جهاز هوای	۳۴۷	ساختن جهاز و باب انداختن		مسائل علمی است

صفحه		صفحه		صفحه	
۳۷۵	احوال سبق رمایه فرنگیان	۳۷۴	حکایت آن شخص سیکر کلکتہ	۳۷۳	در لشکر کشی مردم فرنگ
۳۷۹	اساسے سپاہیان	۳۷۷	تعلیم سپان وقاعدہ	۳۷۶	شرح رٹہ سرکار کپنی
	وسہ داران		سواران جنگے	۳۷۵	طریقہ حزم در کشک
۳۸۶	قدغن در فننگ خالی نکران	۳۸۵	جہز جی لشکر		کشیدن لشکر
	در لشکر بے ضرورت	۳۸۸	طریق کوچ و مقام و شیخون	۳۸۶	شبکہ کشیدن سپان
۳۹۱	حق شناسی انگلیسیہ	۳۹۰	زخمی شدگان در جنگ	۳۸۹	جهان نما و تقسیم غنائیم
۳۹۳	طریقہ نوشتن مردم امریکا		و پیران لشکر	۳۹۲	احوال امریکا ارض جدید
۳۹۹	جماعت اسپین	۳۹۷	طائفہ الیمان	۳۹۵	نگہداشتن موتی بحال خورشید
۴۰۰	طائفہ برتکال و دین	۴۰۰	فسمی از کیمیا کہ خاصہ		و مومیائی آدم و عمارت
	مرک		فرنگیان اسپین است		ہرمان مصر
	طریقہ سلطنت فرقة	۴۰۲	درستہ مملکت ولندیس	۴۰۱	سلطنت پولاند و عجمت
۴۰۳	ولندیس		کہ ساختماند		ولندیس
۴۰۶	در احوال ہندوستان	۴۰۵	جنگ محمد شاہ قاجار	۴۰۴	در احوال روسیہ
	و تقسیم مملکت آن		باروسیہ	۴۱۱	اقوال حکمای ہند در آفرینش
۴۱۳	احوال ہرمباد و عمراو	۴۱۲	عمر دنیا با اعتقاد ہنود		و نفقت عالم
	حکایت سکندر بابا و شاہ	۴۱۶	سبب بہت پرستے	۴۱۴	احوال اوجینیاں و اعتقاد
	ہند و فیلسوف		مزدوان		آن

صفحہ	صفحہ	صفحہ	صفحہ
۲۲۱	۲۱۹	۲۱۸	۲۱۸
عیدی کہ شیخ بہائی در	مطارحہ اسکندر	تحفہ جات پادشاہ ہند	بجبت اسکندر
۲۲۳	۲۲۲	۲۲۲	۲۲۲
نشکول نوشتہ ہست	وفیلیوف ہندے	نامہ پادشاہ ہند	بعمربن عبدالعزیز
۲۲۹	۲۲۸	۲۲۵	۲۲۵
تعریف ہند و احوال	نامہ و پیشکش پادشاہ	کمال مہارت ہندیان	در علم نجوم
بعض مرتاضین	ہند بانوشیروان		
قلعہ کلکتہ کرانگلیسیہ	احوال و اوضاع کلکتہ		
ساخستہ اند	و بنگالہ		
۲۳۲	۲۳۲	۲۳۱	۲۳۱
تفضل حسین خان	آب و ہواسے بنگالہ	شہر ہمای بنگالہ و زراعت	
۲۵۰	۲۴۹	۲۴۸	۲۴۸
موسکو مدن و گورنر مشفق	میرزا ابوطالب خان	میر محمد حسین	
۲۵۴	۲۵۳	۲۵۱	۲۵۱
مستر بالوی حکیم	نوریت و انجیل و زبور	قاضی القضاة	
۲۵۶	۲۵۴	۲۵۴	۲۵۴
مرشد آباد سنی بگیم	چچرہ و سیرام پور	رفتن بمیرشد آباد	
۲۵۹	۲۵۸	۲۵۷	۲۵۷
میر سراج اللہ منجم	کہ خدائی در مرشد آباد	شیر خلب شیخ سلیمان بحرانی	
۲۶۱	۲۶۰	۲۵۹	۲۵۹
رقص برہمن بچکان	چرخ پوجہ	عادت ہندوان	
۲۶۳	۲۶۲	۲۶۱	۲۶۱
دیوالے	میرزا صالح اصفہانی	رت جانرہ	
۲۶۹	۲۶۶	۲۶۵	۲۶۵
طریقہ سلام کردن	ستی شدن زنان	دسہرہ و بستی و ہولی	
۲۷۱	۲۷۰	۲۷۰	۲۷۰
احوال فیصل	حالت حضور در ہنود	نذر دادن	
۲۷۴	۲۷۳	۲۷۲	۲۷۲
مشکوہ و مناقشہ دو کس نام	طریقہ نوشتن پیکو	احوال پیکو کہ از زیر باد است	
در پیکو			

صفحہ		صفحہ		صفحہ	
۲۷۹	احوال گرنے و سائے	۲۷۷	کافور جودانہ و طریقہ	۲۷۴	در احترام سلاطین و طریقہ
	در ہندوستان		ہندو سے		کورنش مردم بکچو
۲۸۲	شکر و طاؤس	۲۸۲	شہر درختان ہند	۲۸۰	پان و مسی
۲۸۲	غلامی دکن و غلہ	۲۸۲	درود اخوی میرزا جعفر	۲۸۳	طوطے و مینا
	خواستن		از لکنو	۲۸۵	شروع بیماری صعب
	مستراؤ منسین و	۲۸۶	میرزا احمد طبیب و درود		در کلکتہ و درود
	طریقہ معالجہ ہنود		سرجان شور کلکتہ		آقا محمد قمشہ
۲۹۲	بیکوک	۲۹۱	مسافرت بلگنہ و احوال	۲۸۸	معالجہ بیماری سستقائے
۲۹۵	خاز و اعیاد خفشانے		خفشانے		میرزا ابراہیم
۵۰۱	احوال منکیر چشمہ	۲۹۹	احوال راج محل	۲۹۷	ہلاک شدن محمد امین خان
	آب کرم		دہباکل پور		وزیر اعظم
۵۰۲	تحقیق سر چشمہ رود نیل	۵۰۳	بیتا پور و چشمہ کہ دارد	۵۰۲	خاک ترش
۵۰۸	شہر اسے	۵۰۶	عظیم آباد	۵۰۵	طریقہ شکار سلاطین
۵۰۹	احوال شیر شاہ افغان	۵۰۹	در ویشی کہ در شہر بود		ہند
۵۱۳	بنایابی شیر شاہ افغان	۵۱۱	رسیدن در ویش خوش آواز	۵۱۰	رفتن ہمایون شاہ
	در ہندوستان		در قند ہار خدمت ہمایون		بایران

صفحه		صفحه		صفحه	
۵۱۴	سومناات	۵۱۵	صباحن	۵۱۴	احوال نبارین و مستر جری
۵۱۵	جونپور	۵۲۲	مسجد نبارکس	۵۱۸	احوال شیخ حزمین
۵۲۸	احوال لکنو و خرن خانہ	۵۲۴	گل کورہ و درخت بر	۵۲۴	روغنی کہ زنان ہنسہ
۵۳۰	چاہائی کہ در شاہجہان آباد	۵۳۰	ساختن برف و یخ بتدبیر		برگیسوان مالند
	بجٹ سہ آب ساختہ اند	۵۳۲	باغات لکنو	۵۳۲	تغزیہ خانہ آصف الدولہ
۵۳۵	درختان کوچک شہر	۵۳۵	گل گلاب ہمیشہ بہار		وتاج گنج
۵۳۸	احوال بی بی پور	۵۳۴	رسیدن کورنر بڈاک	۵۳۴	احوال وزیر علی خان
۵۴۱	نصب سعادت علیا		از کلکتہ بلکنو	۵۳۹	تدبیر گرفتن وزیر علیخان
۵۴۵	شاہجہان آباد و احوال پارٹیا	۵۴۲	احوال تمام شہر شہر خٹا	۵۴۲	در محبت
۵۴۴	تغزیہ داری ہنود	۵۴۴	احوال رایان راج پوت	۵۴۶	احوال جی نگر
۵۵۱	برآمدن نانک شاہیان	۵۴۹	احوال طائفہ سک کہ	۵۴۸	تغزیہ بازار مردم دکن و
	بادشاہ سلطنت		بتانک شاہ منسوب اند		حیدرآباد و فعل باپڑہ کہ دارند
۵۵۴	احوال گورنر ولزلی آباد	۵۵۴	در عشق و سوز و گداز نبارکس	۵۵۳	نصوف
۵۶۱	پناہ جستن وزیر علیخان	۵۶۰	کشتہ شدن مستر جری بہت	۵۵۸	بقیہ احوالی وزیر علیخان
	بجماعت راج پوت		وزیر علیخان	۵۶۱	مخابرہ انگلیسیہ باٹیمپو سلطان
۵۶۴	احوال جگزیات	۵۶۲	آدن از بنگالہ بدکن بڈاک		ولد حیدر

صفحه		صفحه		صفحه	
۵۴۳	خودن هندوئی گوسفند	۵۴۲	احوال جماعتی از هندو	۵۴۸	احوال حبس نفس
	زنده رادکننو		که از آن بکارت نکشند	۵۴۴	ورود بچلی هندو
۵۸۰	احوال مشیرالملک	۵۴۶	احوال حیدرآباد		دفعه دوم
۵۸۳	احوال زایان هندو	۵۸۱	فریب دادن مشیرالملک	۵۸۱	حقوق میرعالم بر
	قبل از اسلام		میسرعالم را		مشیرالملک
۵۸۴	سبب توجه نادرشاه	۵۸۳	احوال سلاطین بابرید	۵۸۳	آمدن سام نریمان و
	هندوستان		و تسلط بابر پادشاه هندو		رستم وستان هندوستان
			محاربه نادرشاه با محمدشاه		
فهرست رساله مسیحی بذیل الحفظ					
۶	ارتحال میردوران	۵	ورود به بیستی	۳	حرکت از حیدرآباد
۷	جلوس سکندرجهان	۷	ارتحال نظام علیخان بهادر		ورود به پونه
۱۲	غیرتاختم و مایبی	۹	احوال بیستی	۸	خبر جلوس میرعالم
	بکر بلا سلا	۱۵	رساله شیخ عبدالوہاب		بوزارت و رفتن
۲۰	سفارت حاجی خلیفان هندوستان		در اعتقادات		بمیدان آباد کن

مَوْلَى اللَّهِ الْمُسْتَعَانُ

تأليف سید عبد اللطیف خان شریک سید

در سبیل حیدرآباد فرخنده بنیاد با اهتمام محیی سبوح الزمان مستم دارالطبع

سرکار عالی طبع کر و بد

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

دکنش صغیر کے کہ عند لیب و سنبان سیرای خامہ نعمہ پر دازسے
 و روان پرور کلامی کہ قلم واسطی نثر او صفحہ طراز سے نمایہ ستایش
 پروردگار بیت ذوالمنن کہ از بدایع قدرت او افراختن نیلگون سپهر
 و پرفروختن ماہ و عہد است بید آورند و لیالی و ایام و رابطہ سلسلہ
 شہور و اعدام و درود بی قیاس نثار کریا بس عرش عمارت
 والا حضرت ہے کہ طلوع مہر غمرایش روشنگر ساحت علمانی
 اصناف انام و آغاز ظهورش فطرت انبیاء سلف را انجام
 خازن جوامہ حکم و افصح عرب و جسم صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم

رتوانی تقیہ رخاں
 مکتبہ سید احمد رضا
 دارالعلوم

در گاہ یاد
 ایام
 ایام
 ایام
 ایام

سیما علی ابن عمه و وصیة خلیفة الله فی العالم و علی من آمن به
 و آسلم ما تعاقبت الوجود و العدم و تراوحت الانوار و الظلم
 اما بعد چون اطلاع بر آثار سلف را نسبت بطبقات انام علی قدر
 مراتبهم فواید بسیار است و ازین است که گروهی از خردمندان و
 قدر وقت شناسان برخی از اوقات را صرف در استن تاریخ نموده اند
 بخاطر فخر عبد اللطیف بن ابی طالب الموسوی الشوشتری رسید که
 بمحلک لذا و ضاع شوشتر و شتمه از محاسن و فضایل اجداد و اعمام و بنی عماد
 فضایل گسترده که در آن بلده توطن داشته اند در سلک تحریر کشم
 و بحضور نواب کامیاب عمزاده عالیجناب سید ابوالقاسم ربیعیدری
 مخاطب به میر عالم بهادر و ادام الله فله بطریق تحفه دارمغان گذارم
 تا از آن بلده بهشت تمثال و احوال و اوضاع آن نواح آنجناب را اطلاع
 وافی حاصل آید و آنحضرت را یادگار سے و آیندگان را تذکری باشد
 قبول طبع نقاد و منظور نظر اولی الابصار باد و سعی به تحفه العالم
 بنام نامه آنحضرت نمودم و من الله الاستیعان
 فصل جمهور مورخین از یهود و نصاری و اسلامی را رای اینست
 که در قضیه طوفان نوح عالم غرق آب و معموره زمین خراب و بجز از محدود

انوار
 التوحید

از ان ورطه نجات نیافتند کما شہد بذک کریمہ فنجیناہ و اصحاب
 المستوفینہ خلافاً للسنود کہ باعتقاد آنها طوفانی نبوده است
 و برقتیر اینکہ واقع شدہ باشد بکن کہ بعض از بلا و عالم دون
 بعضے رسیدہ باشد و در ہندوستان صدمہ آن طوفان نرسیدہ
 وابتدائے خلقت عالم را از قرنہا سے بسیار و سالہا سے بیشتر
 نکاشتہ اند و آدم خلیفۃ اللہ را بھیجی کہ در شریعت غیر او ارد و گروہ
 از ملتین و مؤرخین در وفات ثبت نمودہ اند ہمہ را منکر اند و شیائے
 کہ شمر و نیاسے حال را از لکوک بگذرانست و علی تقدیر الاولی
 بعد و دے کہ از ان گرداب بکنار رسیدند روزگاری بہ پریشانی
 و بے اوضاسے داشتند تا اینکہ برورد و ہور توالد و تناسل نمودند
 و کثرت در افراد انسانی پیدا آمد ہر ج و مرج و جبال و نیراع
 کہ از لوازم کثرت اند در میان آنها پیدا شد و ضعف از ظلم و بیداد اقویا
 ہموارہ در ریخ و بلا بودند و انبایان را بخاطر رسید کہ سبکے را بر خود پائشاہ
 و صاحب اختیار نمایند کہ در محاکمات و مراجعات ہمگی فرمان اورا مطلق
 و مسلم دارند کہے از رای زمین اورا تجاوز نہ نماید و نظام امور کا فدر حیا
 و برایا منوط بقضیہ اختیار او باشد بعد از شوری و مشورت کیومرث
 ایسے ان پتہ ۱۹۲۶

کل علی فی انسی
 و ان اہ نازہ
 طوفان

نکاشتہ اند
 ما حدت ال اللہ

و انزاجام

مختار

اولاد

بن آدم را که بعقل و سن و رشد و تمیز از همه ممتاز بود اختیار و هر یک از
 رعایا مبلغی معین قبول نمودند که هر ساله برسم خراج بسرکار پادشاه
 رسانند و از براسه او تاجی مرتب نمودند که در بارگاه بان علامت شناخته
 و او را کیومرث پیشدادی گویند و پیشداد جمع را گویند که در آغاز دنیا بنا
 سلطنت را گذاشتند و بدو مردم رسیدند و مجوس و پادشاهان معنی دانند و گویند
 ابوالبشر اوست و ابتدا خلقت عالم و حرکت کواکب را از عهد او گیرند
 و بهر حال او نخستین کسی است که سلطنت نشست اول پیشدادیان اوست
 و ایشان بروایت اصحاب سیره تن اند اول کیومرث و دوم بهوشنگ بن
 سیاک بن کیومرث سوم طهمورث بن بهوشنگ ملقب به یوبند چهارم
 جمشید بن طهمورث که پادشاه مقتدری بود چه هم محسن پادشاه بزرگ و ششید
 روشنی و نور آفتاب را گویند منقوست که روزی در آذربایجان بر تخت صبح
 نشست و تاجی مکتل بر سر نهاد نور آفتاب که بران تخت و تاج افتاد تمامی سات
 مجلس روشن گردید و از آن روز بهمشید ملقب شد بنسب پادشاه بزرگ
 نورانی پنجم ضحاک ماران که قصه او و کاوه آهنگر مشهور است ششم فریدون
 هفتم منوچهر هشتم نوزدهم ذاب و نهم کرشاسب و بعد از کیومرث نوبت پادشاه
 پنجمیکه گذشت بهوشنگ که پسر زاده پادشاه زاده پادشاه زاده او بنام بعض
 ملقبند زاده

پیشدادیان

اقوال بود سید و او مردی بود بزور عقل آراسته و بعد از او پسر است
 رعایا در زمان آن پادشاه نیکو سیرت و در عهد امن و امان بودند و تا آن زمان
 عمارت گلین مشغول نبود و مردم بخانه پاک پرستی که از چوب و فی ترتیب
 میدادند و معمارها و سائیه درختان بسرمی بردند و زمی بعضی از رعایا از آسیب
 سباع بجنور شاهی تظلم نموده فرمان واجب الاذعان صدر یافت که مردم خانه پاک
 گلین بسازند و خانه پاک متصل بیکدیگر بنمایند و برگرد خانه پاک احصاری عمارت
 ترتیب دهند که تمام خانه پاک یکجا به هم رسانند کارکنان حسب الحکم بساختن
 عمارت گلین پرداختند و باندک زمانی شهری عالی برپا شد و مردم در آن
 خانه با سکونت نموده ذخایر و اقوات و مواشی را در محازن و محارز نهادند
 و از آسیب دزد و سباع آسودند و این وضع آنها را خوش آمده آن شهر را
 شوش گفتند بلفظ قدیم یعنی خوب و اکنون از آن شهر آثاری باقی نیست
 مگر بعضی آجر پارها و آبنیه اماکن خرابه که با زمین یکسانند و آن در پنج فرسخ
 شوش شرق شمال واقع است و گویند شهر شوش بشکل بناخته شده بود روز
 پیشنگ بتقریب کار و تفریح با طرف شهر شوش سیر می کرد و حوالی رودخانه
 کرن مکانی وسیع الفضا با نزهت و صفا بنظر او درآمد بزبان الهام بیان
 فرمودند که اینجا شوشتر است یعنی بنامی این سرزمین از برای بنا شهر بهتر است

سید
 چهره
 مینویسد
 در اندکی

بنام شوش

بنام شوش

بنام شوشتر

پس بہند سان کار آزمودہ حکم فرمود کہ طرح شہر سے عالی درانجا رنجیتند
 و بکار کردن مشغول شدند گویند روزی ہوشنگ بر سر عملہ و کارکنان حاضر بود
 و دید کہ یکے از سباع کہ با مردم رام بود از شہر بیرون رفتہ پارہ گوشت شکاری
 بدین گرفتہ داخل شہر شد و درانجا مشغول بخوردن آن گردید پادشاہ این حرکت
 تعظیم نمودہ از شاہدہ این حال گرد مال بر رخسار احوال او نشستہ ملول گردید
 یکے از وزما تفرس ^{در یافتن بھلائی} این معنی نمودہ بزبان نیاز مندی عرض نمود کہ از حرکت این جانور
 غباری بخاطر اقدس نشیند غالباً کہ مردم این شہر داخل یومی بخرج یومی وفا
 نمایند و محتاج باشند کہ بہشت از جای دیگر تحصیل کنند و درینجا صرف
 نمایند و مقتضای تربت این ولایت فقر و درویشی قناعت کیشی باشد و مردم
 کمتر ہوسند و مویدا یعنی کلام صاحب زہمت القلوب است کہ در خواص اللہ
 آورده کہ خاک شوشتر مقتضی فقر و پریشانی و بی ارضاعی است مشہور
 این اوراق گوید کہ بحسب عقل سلیم حرکت آن جانور و کلام صاحب زہمت القلوب
 در پریشانی و بی ارضاعی مردم شوشتر دلیلے راسخ و برہانی مسلم
 نیست چہ آبادے و عموری بلاد ہمسایین ارباب دولت در ہر شہر و
 دیار موقوف بہت بر اجتماع یکے از چند چیز اول بلدی کہ پانی نخت یکے از
 سلاطین اولوالعزم بہت کہ از اطراف مملکت باج و خراج ہر سال برسد
 چہ و اعیر

طرح رختی و رنگ رختی
 بنای عمارت و کار را اول
 و بنای

بنای غباری

بلد شوشتر

و در آن شهر بمصرف آن مردم در آید مانند اصفهان و شاه جهان آباد و سلطانیه که
 با سلا مبول مشهور است و بعضی از بندگان فرنگ که بمقتدر دولت سلاطین اند
 پس در مثل این بلاد عظیم مردمان صاحب ثروت و ثروت بوفور خواهند بود
 خاصه هرگاه سلطنت را امتدادی بهم رسید و از معاونان طلا و نقره در این نواحی
 هم باشد مانند اسلامبول که پانچ تخت سلاطین عثمانی است آن عظمت و
 بزرگی و ثروت ارباب دولت و اینوسه ناز و نعمت و کثرت عمارات عالیه جای
 در ربع مسکون نشان نداده اند و هم در مملکتی که برف و باران همیشه بوقت
 برسد که آنهم آب را در زمستان زمین جذب نماید و در تابستان و بهار از چشمه زلال
 بر آید و از آن شطوط و انهار عظیم جاری گردد و بزمین همیشه و مردم آن
 مملکت در زمستان کبشت و زرع بشتوی و در تابستان بزارع صیفی بکوشند
 بحدی که در بلاد دیگر از آنجا غلات را نقل نمایند در مثل این شهر بانیز ارباب
 ثروت بسیار خواهد بود مانند مصر و عراق عجم و فارس و سر و سیرات
 ایران سوم بندری است از بنا در که در ساحل دریای شوره واقع شده باشد
 که با استعانت کشتی اموال اطراف بدانجا رسند و از اطراف عالم مردم بزرگ
 خرید اجناس بآنجا در آید مانند چین و بعضی از فرنگ بنسره و جده و بعضی بناور
 فارس چهارم مملکتی که در آن در تابستان باران بسیار و قطع نظر از فواید

۱۱۲

این زمین مسکون است

جمع اموال

بافتن عسکری بستان
کنده در باغ های
بسیار کوشش باشد
و طبعی استغنائی در باغی
متشکل ۱۲

غله جات پنبه و ابریشم که مصدر جمیع اجناس اند بعل آید و از آنها اجناس
 نفیسه مرتب سازند و با طرافت عالم بریند مانند هندوستان و زیر باد است
 در مثل این اماکن نیز مردم صاحب ثروت بسیار اند و باقی اماکن که ازین
 آسیاب در انجا نباشد همه مثل شوشتر و از شوشتر بس بدتر اند و درین جزو
 زمان احوال شوشتر بخوی که هست شاید جایی دیگر باشد همیشه با لم قحط و غلگ
 گرفتارند چنانکه ذکر آن احوال بمقام خود خواهد آمد و بالجمله باروی آن شهر اول
 باروی است از بلار عظیمه که بعد از طوفان نوح بنا شده است و لفظ شوشتر بخوی که
 سابقاً قوز و کلک و قایق نگار گوید بزبان تدبیر معنی خوبتر است و بعضی شوشتر بروین
 منکر گفته اند و اعراب بقاع عربیت آنرا شوشتر خوانند و بعضی از مؤرخین گفته اند
 که شوش نامی از بنی عجل آنرا مفتوح نموده بنام او مشهور شد و اکنون بعضی از ارباب
 قوم که شوشتر بشینین و یا شوشتر بر وزن جذب مینویسند قول اول محسن است
 که زانی القانونس و در طالع شوشتر اختلاف است بعضی از قدما برح جوزا را نوشته
 و مولانا جلال الدین محمد بن عبداللہ یزدی در کتاب تحفه المنجمین سلطان گفته است
 فایده حکمای اسلامی و اغلب الشمندان ملتون و غیرهم خاصه جماعتی را
 که سابقاً عنده نجوم بوده اند در تاثیرات کوکب اعتقادی عظیم است بحدیکه هر چه
 درین عالم کون و فساد حادث گردد و همه را از تاثیرات نجوم میدانند خلافاً

مقاله حکمای انگلیسیه که حکمای آنها را اعتقادی بتاثيرات کوكب بخويکه حکمايے ما تقدم
نوشته اند نيست و حق اينست که قدامارادليلی بجز تجربہ نيست و در اثباتها
خوط الفتاوحه اعطاء بر جميع جزئيات نجوم تجربہ بهم رساندن و حوارث ابن علم را
بازطرات کوكب مطابق نمودن در نهايت دشواری است و از نيست که همه جابر
شريعت شرآتكذيب منجمين واروشده است و اگر مقاله قدامار اصل اصيب
تاييم گردد و كلام مولانا که سرطان را طالع نوشته است بصواب اقرار است
چه مشاهدۀ اخلاق و اوضاع مردم آن ولايت بر اين مطلب نظر و لالتی تمام دارد
و هرگاه يكی از قرانات عظيم يا خسوف يا كسوف در برج سرطان واقع شود در
شهر شري عظيم دارد و در آن سال هجری که قران نحسين در سرطان واقع
شده است آيا بران ديار از خرابی و ويرانی چه بگذرد يفعل الله ما يشاء
و بحکم ما يريند سخن به بيجا که رسيد است طراد الا لازم افتاد که بعضی از مقالات
حکماي انگليسيه و قدامار بقلم مشکين رقم برنگارم تا ناظران را انتظار در كلام
نماند بآنکه حکماي انگليسيه با حکام منجمين سلف اعتنائی نيست و مقالات
قدما را که فلان برج خانه فلان کوكب است و در آنجا قوی حال است و نظر تثليث
نظر دو دست است و تربع دشمنی است و هرگاه قرانے جنين اتفاق افتد
چنان خواهد شد و موكود اگر بطالع فلان ستولد شود زايجه طالع اگر چه قسم باشد

نقد
نقد ما بعد کولان و کولان کولان
بروز وقت ۱۰/۱۰/۱۰

مقاله حکماي انگليسيه
در احكام نجوم

استماع
دو قمر با خورشيد
مخالصه سوم
این نظر عام و دست
عطف بر تدريس و

مهم دو دست و تربع نظر نیم دشمنی دارد و وفا ملایم برج یا برج را مقابله بوند و این نظر عام و دشمنی است

عمر او دراز یا کوتاه غنی یا فقیر خواهد بود و ساعت سعد را ملاحظه نمودن ضرور
 و از ساعت نحس احتراز لازم است بشرح ^{بسیار} ^{بسیار} ^{بسیار} که بمنجین در موافقات خود
 نوشته اند و در اینجا مقام ذکر آنها نیست همه را از قبیل کلمات مهمله می پردازند
 آری معظم تاثیرات آبابی علوی را با اوقات سیفله منکر بستند مثل اینکه اگر
 آفتاب نباشد وجود آتش را در عالم نیست و بجز عالم آب و برون چیزی
 دیگر پدیدارند و سبزه از زمین روئیده نمی شود و معادن بکمال نرسند
 هر گاه در جانی کمتر از آنچه باید نور آن تابد و در تربیت ابدان انسان حیوان
 و تکمیل نفوس نیز آنرا مدخلی عظیم است چنانکه از بعضی ثقات این فرقه شنیدیم
 که جماز از ایشان بسیله از جزایر شمالی افتاد که آفتاب بان جزیره کمتر می تابد
 جماعتی از آدمیان در آن جزیره یافتند که قامت آنها از ستاره و جب زیاد
 نبود و علت ناتمامی خلقت در آنها همان کمی تابش آفتاب را بیان می نمودند
 و چنین است حال قمر که در نظام عالم و تربیت اثمار و اشجار و ابدان انسانی
 و حیوانی تاثیر تمام دارد و از احوال مذکور سسکه که در بحار واقع می شود
 باندک تا قلی بر هر ذی هو شیء معلوم پیشود که قمر را درین عالم اثری بتمین است
 و حکما را در حقیقت مد و بزر اختلافت یونانیان و من تبع ایشان را ای این است
 که در قعر ریاسنگت سخور بسیاری است که چون قمر بمجاذات قعر بحر رسد
 جمع سخنیک کلان ۱۲

کتاب و بهیچ چنین

فناک
 بهیچ ساره یاز
 در بهیچ ساره یاز

تفسیر
 بهیچ
 بهیچ

حقیقت مد و جز
 بحار

با نفع بارگشتی آرد
 و کانه نندند

در یکدیگر ضد است
در هر دو طرف خود

و اشراق خود در آنجا انگیزد شعاع آن بدان اجزاء رسد و از آنجا بتدریج خارج گردد
و آب را ششین کند و چون آب گرم و طبیعت گردد و تخلخل پیدا کند و غلیظان نماید
پس مکانی فراخ تر از مکان اول خواهد و اینست حالت نند و در آنوقت آب
رودخانه باو نهر که دریا سیر میزند متراجع شوند تا قمر توسط استار سید این
غلیظان ساکن شود و آب رودخانه با بحالت اصلی باز آید و اینست حالت جزیره
که ذاقال عمی السید عبد اللطاب شاد فرموده که با الموسوم بطبیعه است و هر من در آن
موقوفات و اما جماعت انگلیسیه باورین باب است که هرگز در آن ذکر و دیگر اعظم
باشند هر گاه بمنازل مرکز بگردند که اعظم کرده و صغر بطرف خود کشند
و چنین است حال اجزای هرگز و نسبت مرکز و گره چنانکه از مسل آنست
و میل آبهای انهار و جاری ارضی با مثل واضع میگردد و گره قمر اعظم
از گره آب است پس هر گاه قمر بمنازل کرده آب رسد آنرا بخوبی کشد و آب را
قبة بلند شود و این حالت جزیره است و هر گاه قمر از مناظری آن گذشت آن
که قبة شده است ناگاه فروریزد و انهار متراجع گردند و اینست حالت مد
مؤلف گوید راهی انگلیسیه در مد و جزای قومی و در نهایت متانیت و قول یونان
و تبعه ایشان در نهایت پریشانی و سفاقتست چه آفتاب بر عم ایشان کی آریست
و در حرارت بحدی است که بر هیچیک از افراد انسان و حیوان پوشید نیست

بازگردد

بند

بند

نور

نور

و اینست

و اینست

بازگردد

بازگردد

بازگردد

بازگردد

